

กสม. ๒

รายงานผลการตรวจสอบ

การละเมิดสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๘

รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๔๒/๒๕๖๘

เรื่อง สิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน กรณีร้องเรียนว่าหน่วยงานของรัฐฝั่งท่อส่งน้ำตามโครงการก่อสร้างระบบกระจายน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ลำน้ำแม่ยาว สนับสนุนเกษตรแปลงใหญ่ ตำบลเกาะคาและตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง รุกล้ำที่ดินของชาวบ้านในพื้นที่

ผู้ร้อง

ผู้ถูกร้อง สำนักงานทรัพยากรน้ำที่ ๑

๑. ความเป็นมา

ผู้ร้องร้องเรียนทางไปรษณีย์ ตามคำร้องที่ ๒๒๖/๒๕๖๗ ลงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๗ ว่าผู้ถูกร้องดำเนิน “โครงการก่อสร้างระบบกระจายน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ลำน้ำแม่ยาว สนับสนุนเกษตรแปลงใหญ่ หมู่ที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๑๐, ๑๑ ตำบลเกาะคา ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง” ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากกรมทรัพยากรน้ำ โดยก่อนดำเนินการผู้ถูกร้องได้กำหนดแนวเขตการวางท่อส่งน้ำไว้นอกที่ดินของประชาชน แต่เมื่อดำเนินการจริงกลับวางท่อส่งน้ำรุกล้ำเข้าไปในที่ดินมีโฉนดของประชาชนหลายรายโดยไม่ได้รับความยินยอม เป็นเหตุให้ได้รับความเสียหาย จึงขอให้ตรวจสอบ

๒. การตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ และระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยพิจารณาจากการชี้แจงข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานดังต่อไปนี้

/๒.๑ รายการ...

๒.๑ รายการเอกสาร พยานหลักฐานจากการตรวจสอบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ สำเนาหนังสือเทศบาลตำบลท่าผา ที่ ลป ๕๔๕๐๓/๓๐๙ ลงวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๓ ถึงผู้ถูกร้อง

๒.๑.๒ สำเนาหนังสือเทศบาลตำบลท่าผา ที่ ลป ๕๔๕๐๓/๐๑๙ ลงวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๗ ถึงผู้ถูกร้อง

๒.๑.๓ สำเนาหนังสือกลุ่ม [REDACTED] ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ลงวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๗ ถึงผู้ถูกร้อง

๒.๑.๔ บันทึกถ้อยคำของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๗ พร้อมสำเนาโฉนดที่ดินของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ ๙ ราย

๒.๑.๕ หนังสือสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ ๑ ที่ ทส ๐๖๑๑/๓๐๐๓ ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๒ ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ

๒.๒.๑ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ร้อง

ผู้ร้องและประชาชนผู้ได้รับผลกระทบรวม ๙ ราย ให้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง สรุปได้ดังนี้

๑) โครงการดังกล่าวดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงเชื่อว่าจะต้องมีการเตรียมการและศึกษาผลกระทบมาเป็นอย่างดี น่าจะไม่ส่งผลกระทบหรือก่อให้เกิดความเสียหายถึงสิทธิในที่ดินของตน แต่เมื่อผู้ถูกร้องดำเนินโครงการแล้วเสร็จ กลับพบว่าท่อส่งน้ำตามโครงการรุกล้ำเข้ามาในที่ดินของผู้ร้อง ผู้ร้องและเจ้าของที่ดินรายอื่นที่ถูกรุกล้ำเกรงว่า ในอนาคตหากประสงค์จะใช้หรือเข้าทำประโยชน์ในที่ดินจะไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ท่อส่งน้ำของผู้ถูกร้องที่ฝังอยู่ในที่ดิน จึงประสงค์ให้ผู้ถูกร้องรื้อถอนท่อส่งน้ำที่รุกล้ำที่ดินของผู้ร้องและเจ้าของที่ดินออกไปและทำให้ที่ดินกลับคืนสภาพเดิม กับทั้งให้ชดเชยค่าเสียหายจากการใช้ที่ดินเช่นว่านั้นด้วย

๒) ผู้ร้องและประชาชนผู้ได้รับผลกระทบทั้ง ๙ ราย ส่งสำเนาโฉนดที่ดินที่ถูกแนวท่อส่งน้ำรุกล้ำช่วงถนน กม. ที่ ๐+๘๐๐ ถึง ๑+๔๐๐ เป็นหลักฐานประกอบการตรวจสอบ ดังนี้

๒.๑) [REDACTED] เจ้าของที่ดินโฉนดเลขที่ [REDACTED] ประมาณช่วง กม. ที่ [REDACTED]

๒.๒) [REDACTED] เจ้าของที่ดินโฉนดเลขที่ [REDACTED] ประมาณช่วง กม. ที่ [REDACTED]

๒.๓) [REDACTED] เจ้าของที่ดินโฉนดเลขที่ [REDACTED] ประมาณช่วง กม. ที่ [REDACTED]

/๒.๔ นางหลาย...

๒.๔) [redacted] เจ้าของที่ดินโฉนดเลขที่ [redacted] ประมาณ
ช่วง กม. ที่ [redacted]

๒.๕) [redacted] เจ้าของที่ดินโฉนดเลขที่ [redacted]
ประมาณช่วง กม. ที่ [redacted]

๒.๖) ผู้ร้อง เจ้าของที่ดินโฉนดเลขที่ [redacted] ประมาณช่วง กม. ที่
[redacted]

๒.๗) [redacted] เจ้าของที่ดินโฉนดเลขที่ [redacted] ประมาณ
ช่วง กม. ที่ [redacted] และโฉนดเลขที่ [redacted] ประมาณช่วง กม. ที่ [redacted]

๒.๘) [redacted] เจ้าของโฉนดที่ดินเลขที่ [redacted] ประมาณ
ช่วง กม. ที่ [redacted]

๒.๙) [redacted] เจ้าของที่ดินโฉนดเลขที่ [redacted] ประมาณ
ช่วง กม. ที่ [redacted]

๒.๒.๒ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ถูกร้อง

๑) “โครงการก่อสร้างระบบกระจายน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ลำน้ำแม่ยาว
สนับสนุนเกษตรแปลงใหญ่ หมู่ที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๑๐, ๑๑ ตำบลเกาะคา ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา
จังหวัดลำปาง” เป็นโครงการที่เทศบาลตำบลท่าผาขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากโครงการสูบน้ำ
พลังงานแสงอาทิตย์จากแม่น้ำวังของผู้ถูกร้องเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชนในเขต
เทศบาลตำบลท่าผา พื้นที่บ้านนางแตน หมู่ที่ ๑

๒) ก่อนเริ่มดำเนินการโครงการผู้ถูกร้องได้มีการประชาสัมพันธ์รับฟังความคิดเห็น
ผู้มีส่วนได้เสีย เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖ โดยโครงการมีลักษณะเป็นการก่อสร้างระบบสูบน้ำ
และกระจายน้ำจากลำน้ำแม่ยาวและน้ำแม่วัง เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับเกษตรกรและชาวบ้าน
ในพื้นที่ ๖ หมู่บ้าน ๒ ตำบล โดยได้ออกแบบจุดสูบน้ำ ๒ จุด จุดที่ ๑ ณ ลำน้ำแม่ยาว มีพื้นที่ใช้ประโยชน์
คือ ตำบลเกาะคา และจุดที่ ๒ ณ ลำน้ำวัง มีพื้นที่ใช้ประโยชน์ คือ ตำบลท่าผา พร้อมทั้งก่อสร้างท่อส่งน้ำ
และถังพักน้ำ ๔๕ ถัง เพื่อกระจายน้ำไปยังแปลงเกษตรกร โดยผู้ถูกร้องได้ประสานกับเทศบาลตำบล
ท่าผา ผู้นำชุมชน และประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ ในการกำหนดแนวท่อส่งน้ำของโครงการตามมติการ
ประชาสัมพันธ์เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖

/๓) สภาพพื้นที่...

๓) สภาพพื้นที่การดำเนินงานวางท่อส่งน้ำช่วง กม. ที่ ๐+๘๐๐ ถึง ๑+๔๐๐ เป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ความกว้างประมาณ ๓.๐๐ เมตร มีความสูงจากพื้นที่ทางการเกษตรของประชาชน ๒.๐๐ - ๒.๕๐ เมตร มีความลาดเอียงอยู่ระหว่าง ๑ ต่อ ๐.๕๐ ถึง ๑ ต่อ ๑ ภายใต้พื้นถนนมีระบบส่งน้ำด้วยพลังงานไฟฟ้าเดิมและมีการใช้งานอยู่ตลอดเพื่อส่งน้ำให้ประชาชนทำการเกษตร โดยไม่มีรูปแบบและแนวส่งน้ำที่ชัดเจนทำให้มีความยากลำบากในการกำหนดแนวท่อของโครงการตามแบบแปลนของผิวดิน อีกทั้งอาจเกิดผลกระทบต่อตัวโครงสร้างทางวิศวกรรมของถนนที่ประชาชนใช้สัญจรและเกิดความเสียหายในการขนส่งพืชผลทางการเกษตร ผู้ถูกร้องจึงปรับแนวท่อส่งน้ำของโครงการในช่วงถนนที่มีระบบส่งน้ำด้วยพลังงานไฟฟ้าอยู่ภายใต้ถนนดังกล่าวให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพพื้นที่และลดผลกระทบต่อประชาชนที่ใช้ประโยชน์จากถนนนั้นให้มากที่สุด โดยย้ายตำแหน่งการวางท่อส่งน้ำไปก่อสร้างชิดไหล่ถนนด้านล่างซึ่งติดกับพื้นที่ทางการเกษตรของประชาชน และเพิ่มจุดปล่อยน้ำให้กับพื้นที่เกษตรกรรมของประชาชน ๓ แห่ง ในช่วงระหว่าง กม. ที่ ๐+๘๐๐ ถึง ๑+๔๐๐ เมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๗ เทศบาลตำบลท่าผาจึงได้ขอแก้ไขแบบแปลนเพื่อเพิ่มความยาวท่อส่งน้ำและจุดปล่อยน้ำ พร้อมทั้งขอให้ปรับย้ายแนวท่อบริเวณถนนคอนกรีตเสริมเหล็กที่มีรางระบายน้ำอยู่ใต้ถนนตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

๔) เมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๗ ผู้ถูกร้องมอบหมายเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องลงพื้นที่จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีเทศบาลตำบลท่าผา ประชาชนกลุ่มผู้เสียหายและประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมประชุมเพื่อหาข้อยุติที่เป็นธรรมร่วมกันทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้ อาจมีการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบหรือรื้อถอนและเปลี่ยนแนวท่อส่งน้ำ

๕) สำหรับอุปสรรคหรือข้อขัดข้องในการแก้ไขปัญหาระบบสูบน้ำของโครงการที่วางท่อส่งน้ำรูกาล้ำดังกล่าว เกิดขึ้นช่วงต้นทางของระบบส่งน้ำช่วง กม. ที่ ๐+๘๐๐ ถึง ๑+๔๐๐ [REDACTED] ซึ่งเป็นจุดที่มีระบบสูบน้ำขนาด ๕.๕ กิโลวัตต์ มีอัตราการสูบน้ำ ๒,๘๐๐ ลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.)/วัน จากบ่อสูบน้ำ โดยจะกระทบต่อการส่งน้ำไปพื้นที่การเกษตรของประชาชนที่ใช้น้ำเพื่อการเกษตรเป็นจำนวนมาก และเมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๗ ผู้ถูกร้องได้รับหนังสือจากกลุ่มผู้ใช้น้ำ [REDACTED] ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ขอให้ผู้ถูกร้องชะลอการแก้ไขแนวท่อและย้ายจุดระบายตะกอนของโครงการดังกล่าวออกไปก่อนจนกว่าประชาชนในพื้นที่รับประโยชน์ของระบบส่งน้ำ [REDACTED] จะเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรแล้วเสร็จ เนื่องจากเกรงว่า จะมีเหตุการณ์ฝนทิ้งช่วงที่อาจทำให้ข้าวที่ปลูกอยู่ในขณะนั้นของเกษตรกรได้รับความเสียหาย

/๖) จากการ...

๖) จากการตรวจสอบติดตามเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๗ พบว่าปัจจุบันเกษตรกรได้ใช้ประโยชน์จากโครงการดังกล่าว โดยมีการสูบน้ำและใช้น้ำจากโครงการทั้ง ๒ จุด ไปแล้วทั้งสิ้น ๖๕,๒๑๙ ลบ.ม. จึงเป็นการยืนยันว่า โครงการนี้สามารถใช้งานได้ตามปกติและเกิดประโยชน์กับประชาชนในพื้นที่

๒.๒.๓ การแสวงหาข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่

เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๗ พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง ณ ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง พบว่า ช่วงถนน กม. ที่ ๐+๘๐๐ ถึง ๑+๔๐๐ ซึ่งเป็นช่วงถนนที่ใช้วางท่อส่งน้ำตามโครงการ มีร่องรอยการกำหนดแนวเส้นการวางท่อส่งน้ำเดิม “บนพื้นผิวถนน” ดังกล่าวจริง (ภาพที่ ๑) และปรากฏหัวส่งน้ำที่อยู่เหนือพื้นดินซึ่งเชื่อมต่อมาจากท่อส่งน้ำที่ฝังอยู่ใต้ดินบริเวณไหล่ทางตามแนวถนนของโครงการ ช่วงถนน กม. ที่ ๐+๘๐๐ ถึง ๑+๔๐๐ (ภาพที่ ๒)

ภาพที่ ๑

ร่องรอยการกำหนดแนวการวางท่อส่งน้ำเดิม (ครซี)

ภาพที่ ๒

หัวส่งน้ำที่อยู่เหนือพื้นดินจากท่อส่งน้ำที่ฝังอยู่ใต้ดิน

๓. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรณีตามคำร้องมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ผู้ถูกร้องได้กระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ร้องและประชาชนเจ้าของที่ดิน รวม ๙ ราย จากกรณีการฝังท่อส่งน้ำตามโครงการก่อสร้างระบบกระจายน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ลำน้ำแม่ยาว สนับสนุนเกษตรกรแปลงใหญ่ ตำบลเกาะคาและตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง รุกล้ำที่ดินของชาวบ้านในพื้นที่หรือไม่ โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๓๗ วรรคแรก บัญญัติว่า บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินและการสืบทอด และวรรคสองบัญญัติว่า ขอบเขตแห่งสิทธิ และการจำกัดสิทธิเช่นว่านั้น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ ว่าด้วยเรื่องที่ดินและสิทธิมนุษยชน^๑ ที่มีเจตนารมณ์เพื่อประกันความมั่นคงในการถือครองทรัพย์สินและการให้ได้รับการชดเชยเยียวยาที่เป็นธรรม ไม่ให้ถูกหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเวนคืน หรือจำกัดสิทธิในทรัพย์สินโดยพลการ

๓.๒ ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบสรุปได้ ดังนี้

๓.๒.๑ “โครงการก่อสร้างระบบกระจายน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ลำน้ำแม่ยาว สนับสนุนการเกษตรแปลงใหญ่ หมู่ที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๑๐, ๑๑ ตำบลเกาะคา ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง” เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี ๒๕๖๓ โดยเทศบาลตำบลท่าผาขอรับสนับสนุนงบประมาณจาก โครงการสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์จากแม่น้ำวังของผู้ถูกร้องเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลท่าผา [REDACTED] และดำเนินการแล้วเสร็จเมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๖๗

๓.๒.๒ การกำหนดแนวเขตการวางท่อส่งน้ำของโครงการเป็นการดำเนินการตาม มติการประชาพิจารณ์เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖ ซึ่งมีเทศบาลตำบลท่าผา ผู้นำชุมชน และประชาชน ผู้ได้รับผลกระทบเข้าร่วมประชุม

๓.๒.๓ ปัญหาการวางท่อส่งน้ำรูก้างดังกล่าว เกิดขึ้นบริเวณช่วงต้นทางของระบบ ส่งน้ำ ช่วง กม. ที่ ๐+๘๐๐ ถึง ๑+๔๐๐ เนื่องจากเทศบาลตำบลท่าผามีหนังสือถึงผู้ถูกร้องเมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๗ ขอให้เพิ่มความยาวท่อส่งน้ำและจุดปล่อยน้ำ (ช่วง กม. ที่ ๐+๘๐๐ ถึง ๑+๔๐๐) และ ขอให้ปรับย้ายแนวท่อบริเวณถนนคอนกรีตเสริมเหล็กเพราะเหตุมีรางระบายน้ำอยู่ใต้ถนนดังกล่าวเพื่อให้ เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ ผู้ถูกร้องจึงย้ายตำแหน่งการวางท่อส่งน้ำไปก่อสร้างชิดไหล่ถนนด้านล่าง ซึ่งติดกับพื้นที่ทางการเกษตรของประชาชน

๓.๒.๔ เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๗ กลุ่มผู้ใช้น้ำ [REDACTED] ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีหนังสือถึงผู้ถูกร้องขอให้ชะลอการแก้ไขแนวท่อส่งน้ำและย้ายจุดระบาย ตะกอนของโครงการ จนกว่าประชาชนในพื้นที่รับประโยชน์ของระบบส่งน้ำ [REDACTED] จะ เก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรแล้วเสร็จ เนื่องจากกลุ่มผู้ใช้น้ำเกรงว่าจะมีเหตุการณ์ฝนทิ้งช่วง อาจทำให้ ข้าวที่ปลูกอยู่ในขณะนั้นได้รับความเสียหาย

/๓.๒.๕ ข้อมูล...

^๑ The Office of the High Commissioner for Human Rights: Land and Human Rights - Standards and Applications (2015), p. 54.

๓.๒.๕ ข้อมูล ณ วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๗ พบว่า เกษตรกรในพื้นที่ยังคงใช้ประโยชน์จากโครงการ โดยมีการสูบน้ำและใช้น้ำจากทั้ง ๒ จุด ไปแล้วทั้งสิ้น ๖๕,๒๑๙ ลบ.ม.

๓.๓ พิจารณาแล้วเห็นว่า “โครงการก่อสร้างระบบกระจายน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ลำน้ำแม่ยาว สนับสนุนเกษตรแปลงใหญ่ หมู่ที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๑๐, ๑๑ ตำบลเกาะคา ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ได้รับความเห็นชอบและสนับสนุนเงินงบประมาณจากผู้ถูกร้องและมีผู้ถูกร้องเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำในการทำเกษตรกรรมให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยเหตุอันเป็นที่มาของข้อพิพาทตามเรื่องร้องเรียนนั้นเกิดจากปัญหาการกำหนดแนวเขตการวางท่อส่งน้ำของโครงการ ช่วง กม. ที่ ๐+๘๐๐ ถึง ๑+๔๐๐ กรณีจึงมีประเด็นที่ต้องวินิจฉัย ดังนี้

๓.๓.๑ การวางท่อส่งน้ำตามโครงการของผู้ถูกร้องช่วง กม. ที่ ๐+๘๐๐ ถึง ๑+๔๐๐ ได้รับความยินยอมจากผู้ร้องและประชาชนเจ้าของที่ดินทั้ง ๙ ราย ก่อนดำเนินการหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖ ผู้ถูกร้องได้ประสานกับเทศบาลตำบลท่าผา ผู้นำชุมชน และประชาชนผู้ได้รับผลกระทบเพื่อจัดให้มีการประชุมพิจารณาการกำหนดแนวเขตที่จะใช้วางท่อส่งน้ำของโครงการ ต่อมาเมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๗ เทศบาลตำบลท่าผามีหนังสือถึงผู้ถูกร้องขอให้พิจารณาเพิ่มความยาวท่อส่งน้ำและจุดปล่อยน้ำช่วง กม. ที่ ๐+๘๐๐ ถึง ๑+๔๐๐ และขอให้ปรับย้ายแนวท่อส่งน้ำออกจากบริเวณถนนคอนกรีตเสริมเหล็กช่วงดังกล่าว เนื่องจากมีรางระบายน้ำซึ่งใช้อยู่เดิมฝังอยู่ใต้ถนนโดยให้พิจารณาตามความเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ จากการตรวจสอบพื้นที่พิพาทของพนักงานเจ้าหน้าที่พบว่า ปรากฏหลักฐานร่องรอยการกำหนดแนวเขตการวางท่อส่งน้ำเดิมบนพื้นผิวถนนช่วง กม. ที่ ๐+๘๐๐ ถึง ๑+๔๐๐ จึงน่าจะเชื่อว่า เดิมผู้ถูกร้องจะวางท่อส่งน้ำตามโครงการไว้ใต้ถนนคอนกรีตเสริมเหล็กช่วง กม. ที่ ๐+๘๐๐ ถึง ๑+๔๐๐ จริง แต่เนื่องจากเทศบาลตำบลท่าผามีหนังสือขอให้ปรับย้ายแนวท่อส่งน้ำเช่นนั้น ผู้ถูกร้องจึงย้ายตำแหน่งการวางท่อส่งน้ำไปก่อสร้างชิดไหล่ถนนด้านล่างซึ่งติดกับพื้นที่ทางการเกษตรของผู้ร้องและประชาชนเจ้าของที่ดินที่ถูกกล่าวทั้ง ๙ ราย อันเป็นเวลาภายหลังจากที่ได้มีการประชุมพิจารณาเมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖ แล้ว ดังนั้นจึงรับฟังได้ว่าการวางท่อส่งน้ำตามโครงการของผู้ถูกร้องช่วง กม. ที่ ๐+๘๐๐ ถึง ๑+๔๐๐ กระทำไปโดยไม่ได้รับความยินยอมของผู้ร้องและประชาชนเจ้าของที่ดินทั้ง ๙ ราย

๓.๓.๒ กรณีมีประเด็นที่ต้องพิจารณาประการต่อมาว่า การวางท่อส่งน้ำตามโครงการของผู้ถูกร้องได้ใช้ความระมัดระวังเพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของผู้ร้องและประชาชนเจ้าของที่ดินทั้ง ๙ ราย หรือไม่

/พิจารณาแล้ว...

พิจารณาแล้วเห็นว่า ก่อนผู้ถูกร้องจะย้ายตำแหน่งการวางท่อส่งน้ำตามคำขอของเทศบาลตำบลท่าผานั้น ผู้ถูกร้องไม่ได้ประสานให้ผู้ร้องและประชาชนเจ้าของที่ดินทั้ง ๙ ราย เข้าร่วมชี้ระวางแนวเขตที่ดิน ซึ่งหากผู้ถูกร้องใช้ความระมัดระวังตามสมควรโดยแจ้งให้เจ้าของที่ดินร่วมชี้ระวางแนวเขตหรือจัดให้มีการรังวัดตรวจสอบแนวเขตที่ดินก่อนดำเนินการ ผู้ถูกร้องก็จะทราบได้ว่า บริเวณไหล่ถนนด้านล่างช่วง กม. ที่ ๐+๘๐๐ ถึง ๑+๔๐๐ เป็นที่ดินมีโฉนดของผู้ร้องและประชาชนเจ้าของที่ดินทั้ง ๙ ราย ซึ่งผู้ถูกร้องในฐานะหน่วยงานของรัฐ อยู่ในวิสัยที่จะใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้

จากเหตุผลที่วินิจฉัยไว้ตามข้อ ๓.๓.๑ และข้อ ๓.๓.๒ ในชั้นนี้รับฟังได้ว่า การวางท่อส่งน้ำตามโครงการของผู้ถูกร้องกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของผู้ร้องและประชาชนเจ้าของที่ดินทั้ง ๙ ราย จึงเป็นการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๓.๔ อย่างไรก็ดี การดำเนินโครงการของผู้ถูกร้องเป็นโครงการที่ประชาชนจำนวนมากในอีกหลายพื้นที่ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ดังจะเห็นได้จากการที่กลุ่มประชาชนผู้ใช้น้ำ [REDACTED] ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีหนังสือลงวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๗ ถึงผู้ถูกร้องขอให้ชะลอการแก้ไขแนวท่อส่งน้ำของโครงการ จนกว่าประชาชนในพื้นที่รับประโยชน์จากระบบส่งน้ำ [REDACTED] จะเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรแล้วเสร็จ เนื่องจากเกรงว่าจะมีเหตุการณ์ฝนทิ้งช่วง อาจทำให้ข้าวที่ปลูกอยู่ในขณะนั้นได้รับความเสียหาย ด้วยเหตุนี้ การจะให้เรือถอนท่อส่งน้ำออกจากที่ดินพิพาทในทันที อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ส่วนอื่นที่ยังจำเป็นต้องใช้น้ำเพื่อการเกษตรกรรมจากโครงการดังกล่าว ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาตามคำร้องนี้โดยคำนึงถึงประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย จึงเห็นควรเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

๔. มติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๖/๒๕๖๘ เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ จึงมีมติว่า

๔.๑ การที่ผู้ถูกร้องวางท่อส่งน้ำตาม “โครงการก่อสร้างระบบกระจายน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ลำน้ำแม่ยาว สนับสนุนเกษตรแปลงใหญ่ หมู่ที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๑๐, ๑๑ ตำบลเกาะคา ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง” รุกล้ำที่ดินของผู้ร้องและประชาชนเจ้าของที่ดินรวม ๙ ราย เป็นการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

/๔.๒ ให้เสนอแนะ...

๔.๒ ให้เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกร้องและกรมทรัพยากรน้ำตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๑) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๑) ประกอบมาตรา ๓๖ ดังนี้

๔.๒.๑ ให้ผู้ถูกร้องประสานเทศบาลตำบลท่าผา ผู้ร้อง และประชาชนเจ้าของที่ดิน ที่ได้รับความเสียหาย เพื่อร่วมกันหารือกำหนดวิธีการและแนวทางแก้ไขปัญหาวางท่อส่งน้ำรูกกล้าที่ดินของ ผู้ร้องและประชาชน หากต้องรื้อถอนท่อส่งน้ำช่วงที่เป็นข้อพิพาท จะต้องทำให้ที่ดินกลับคืนสภาพเดิม รวมทั้งกำหนดค่าชดเชยจากความเสียหายดังกล่าวด้วยอัตราที่เป็นธรรม โดยจัดทำเป็นบันทึกข้อตกลง ที่ระบุแนวทางการดำเนินการและระยะเวลาการแก้ไขปัญหาย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ ก่อนที่จะรื้อถอนท่อส่งน้ำ ให้ชี้แจงข้อมูลและทำความเข้าใจกับกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่อื่นที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินการ และในระหว่างแก้ไขปัญห อาจวางท่อส่งน้ำชั่วคราวหรือจัดหาแหล่งน้ำอื่นเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนต่อไป

๔.๒.๒ ให้กรมทรัพยากรน้ำกำชับเจ้าหน้าที่ในสังกัดที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานหรือโครงการในลักษณะตามคำร้องนี้ ให้ระมัดระวังการดำเนินการและต้องแจ้งให้เจ้าของที่ดิน รวมทั้งประสานสำนักงานที่ดินที่รับผิดชอบในพื้นที่ ให้เข้าร่วมระงับชี้แจงเขตหรือจัดให้มีการรังวัดที่ดิน เพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนด้วย

ทั้งนี้ ให้เริ่มดำเนินการภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงานฉบับนี้

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์
นางปรีดา คงแป้น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี
นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์
นางสาวปิติกาญจน์ สิทธิเดช
นายวสันต์ ภัยหลีกลี้
นางสาวสุภัทรา นาคะผิว

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ